

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет музичного мистецтва

Кафедра фортепіано

ПРОГРАМА ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з курсу

СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ (ФОРТЕПІАНО)

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
освітня програма: «Фортепіано»

Харків, 2024

УДК 780.616.432(073)

С 71

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 6 від 27.11.2024 року)

Укладачі: **Рябуха Н. О.**, доктор мистецтвознавства, доцент кафедри фортепіано
Степанова О. Ю., кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри фортепіано
Склярів О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри фортепіано

С 71 **Спеціальний інструмент (фортепіано)** : програма та навчально-методичні матеріали з курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», ОП «Фортепіано» / М-во культури та стратегіч. комунікацій України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. фортепіано ; [уклад.: Рябуха Н. О., Степанова О. Ю., Склярів О. Д.]. Харків : ХДАК, 2024. 38 с.

Рецензенти:

Попов Ю.К., Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри спеціального фортепіано ХНУМ імені І. П. Котляревського;

Цуранова О.О., Кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри фортепіано КЗ«ХГПА» Харківської обласної ради.

Програма та навчально-методичні матеріали з дисципліни «Спеціальний інструмент» (фортепіано) сформований для комплексної підготовки здобувачів-піаністів до професійної діяльності. Вони забезпечують систематичний підхід до навчання, сприяють розвитку виконавської майстерності та надають необхідні знання для успішної кар'єри у сфері музики. Основна мета курсу – формування та розвиток професійних навичок гри на фортепіано, необхідних для успішної виконавської та педагогічної діяльності, а також підвищення рівня музичної культури та естетичного сприйняття здобувачів. Програма охоплює різноманітні аспекти піаністичної освіти, включаючи технічну підготовку, інтерпретацію музичних творів тощо, що дозволяє здобувачам розвивати свої навички у різних напрямках фортепіанної гри. Матеріали є незамінним ресурсом для здобувачів та викладачів ХДАК для забезпечення якісної підготовки здобувачів за освітньо-професійною програмою «Фортепіано».

УДК 780.616.432(073)

© Харківська державна академія культури, 2024

© Рябуха Н. О., Степанова О. Ю., Склярів О. Д., 2024

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 26	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Обов'язкова
	Спеціальність: 025 Музичне мистецтво	
Тематичних розділів – 3	Освітня програма за спеціалізацією: «Фортепіано»	Рік підготовки:
Тем – 10		1-4-й
Індивідуальне завдання – виконання творів різних жанрів та стилів		Семестр
Загальна кількість годин – 780 год.		1-8-й
Тижневих годин для денної форми навчання:		Лекції
аудиторних – 2 год на тиждень	Ступінь: бакалавр	–
самостійної роботи здобувача –4 год.		Аудиторні, індивідуальні
		278 год.
		Самостійна робота
		502 год.
Види контролю: іспит (кожного семестру)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 278 / 502.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Курс «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» є фаховою дисципліною в структурі навчального плану професійної підготовки майбутнього музиканта-фахівця. У виконавсько-інтерпретаційному процесі завдяки фізико-акустичним, психічним і художнім законам звукообразного

сприйняття, мислення й відтворення інтонаційного змісту твору розкривається музичний сенс – звуковий образ-ідея. Тому під час вивчення фахової дисципліни виникає необхідність всебічного розвитку професійних якостей піаністів, пов'язаних з оволодінням різними формами і стилями фортепіанного виконавства, засобами виконавської виразності (ладово-гармонічними, темброво-фонічними, ритмо-фактурними, артикуляційними, динамічними, темповими, педалізації), які утворюють підґрунтя для комплексного розвитку і формування всебічно розвиненої особистості й музичного становлення майбутнього фахівця. Структура програми дисципліни «Спеціальний інструмент» передбачає пріоритет креативно-особистісного підходу під час аудиторної роботи зі здобувачем.

Предметом курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» є розвиток піаністичної майстерності в різних формах, жанрах, стилях фортепіанного мистецтва.

Метою курсу є різнобічна підготовка висококваліфікованих піаністів, які володіють навичками виконавської інтерпретації та технічною майстерністю, необхідних для професійної діяльності. Мета курсу полягає в тому, щоб удосконалити навички роботи над виконавсько-інтерпретаційним втіленням фортепіанних творів, різними за характером, формою, стилем та жанром, а саме: поліфонічним твором, твором крупної форми, (фортепіанні концерти, сонати, сонатини, варіації, рондо), концертними п'єсами та п'єсами малої форми (циклами фортепіанних мініатюр), концертними етюдами.

Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовує ця навчальна дисципліна, відповідають освітньо-професійній програмі «Фортепіано».

2. Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до освітньо-професійної програми)

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю

	умов.
Загальні компетентності	
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 7	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК12	Здатність працювати автономно.
ЗК13	Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
ЗК15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Фахові (спеціальні) компетентності	
СК 1	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
СК 3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
СК 4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
СК 5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
СК 9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
СК11	Здатність оперувати професійною термінологією.
СК12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
СК13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
СК17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Програмні результати навчання

РН 1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
РН 3	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської

	діяльності.
PH 4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
PH 5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
PH 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
PH 12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
PH17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вміти професійно відтворювати авторський задум фортепіанного твору із технічною досконалістю, долаючи індивідуальні недоліки та труднощі;
- вміти самостійно працювати з композиторським текстом, розуміти змістовний контекст (внутрішній – мовно-мовленнєвий, жанрово-стильовий, драматургічний, психологічний; зовнішній – історико-культурний, художньо-стильовий, автобіографічний) формування інтерпретаційної версії фортепіанних творів;
- розвинути фортепіанну техніку, що сприятиме відтворенню авторського задуму із технічною досконалістю;
- вміти застосовувати основні методики подолання виконавських проблем та труднощів, які постають у період підготовки програми до концертного виступу;
- розвинути вміння інтерпретувати художні образи фортепіанних творів у процесі знайомства із різними стилями, жанрами і формами фортепіанного мистецтва;
- розвинути піаністичні та креативні можливості;
- опрацювати різні форми та методи репетиційної та концертної діяльності піаністів, що сприятимуть розвитку їх художньо-виконавської культури на високому рівні.

Заплановані результати навчання після вивчення курсу «Спеціальний

інструмент»

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти має

знати:

- специфіку фортепіано (та його попередників – клавикорд, клавесин) та загальні уявлення про найголовніші етапи історичного розвитку фортепіанного виконавства;
- основні етапи та принципи самостійної роботи над фортепіанним твором;
- стилеві особливості виконання фортепіанних творів, що відповідають певному історико-культурному контексту епохи, стилю, жанру (музика епохи бароко, рококо, класицизму, романтизму, імпресіонізму, експресіонізму, неокласицизму тощо);
- основні музичні терміни та поняття, що зустрічаються в музичному тексті;
- функції засобів виконавської виразності та принципи їх застосування.

уміти:

- самостійно і грамотно розбирати нотний текст і виконувати напам'ять музичний твір;
- обирати належні технічні прийоми виконання, що відповідають різноманітним видам фортепіанної фактури;
- використовувати різноманітні засоби виконавської виразності (підбирати аплікатуру, педалізацію, артикуляцію, що відповідають композиторському стилю, виду фортепіанної фактури та прийому гри);
- виконувати фортепіанні твори різних жанрів та форм (поліфонічний твір, твір крупної форми, п'єса малої форми);
- втілювати художньо-образний зміст творів, сформулювати і обґрунтувати план виконавської інтерпретації;
- виконувати твір у широкій аудиторії.

мати навички:

- виконавського аналізу та складання плану інтерпретації твору;
- роботи над різними видами поліфонії;
- роботи над творами крупної форми;
- виконання фортепіанних мініатюр різних за жанром, стилем та характером;

- читання з листа та транспонування музичного тексту різної складності;
- критичного самоаналізу та оцінки.

Засвоєння здобувачами професійних знань, вмінь та навичок у навчальному процесі у певній мірі залежить від музичних творів, обраних для виконавського репертуару. Під час навчання здійснюється поступове вирішення музично-педагогічних завдань на матеріалі найкращих зразків фортепіанної літератури як зарубіжних, так і українських композиторів різних стилів та жанрів. Вихованню музикантів, які мають широку загальну й музичну ерудицію, повинен сприяти й підбір різноманітного високохудожнього репертуару, який включатиме твори якомога контрастніші за характером, стилем, жанром, засобами музичної виразності та суто піаністичного втілення.

Принципово важливим у роботі над фортепіанним твором є розкриття взаємозв'язку художнього змісту, особливостей музичної композиції та принципів формоутворення. Прагнення до найглибшого і всебічного розуміння художнього задуму твору допомагає у творчому процесі виконавської інтерпретації. У зв'язку з цим одним з найголовніших завдань, що передбачає програма курсу, є реалізація художньої ідеї твору в досконалій піаністичній формі.

У курсі «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» самостійна робота є найважливішою умовою самовдосконалення і підвищення професійного рівня здобувача. Пропонована програма та навчально-методичні матеріали, що побудовані за принципами кредитно-модульної системи, відкривають можливість здобувачу розкрити свої здібності і самореалізуватися у самостійній роботі, напрацьовуючи виконавську майстерність у втіленні своїх художніх намірів. При цьому велике значення має організація творчого розвитку особистості шляхом підтримки вдосконалення навичок самостійної роботи здобувача.

Одним із найважливіших методичних постулатів курсу є дидактичний принцип, що ґрунтується на поступовому ускладненні репертуару здобувачів та вирішенні пов'язаних з цим музично-виконавських завдань. Необхідно постійно спрямовувати пізнавальну діяльність здобувачів на розкриття художнього змісту, вивчення стилістичних, композиційних та виконавських особливостей твору, що є запорукою

якості виконавської інтерпретації, яка іноді не завжди є задовільною. У зв'язку з цим однією з найголовніших вимог, що формується перед здобувачами під час навчання, є реалізація художньої ідеї твору в досконалій піаністичній формі.

Ефективність музично-професійного виховання здобувачів різко зростає в умовах комплексного методу навчання в межах курсу «Спеціальний інструмент», що передбачає активне залучення знань загальнонаукових і спеціальних дисциплін. Музично-професійна культура майбутнього працівника у сфері культури і освіти базується на комплексному опануванні необхідних знань, вмінь та навичок, набутих в ході занять з теорії та історії музичної культури, музичної естетики та фахових дисциплін відповідного профілю.

Матеріалом курсу «Спеціальний інструмент» слугує фортепіанний педагогічний і концертний репертуар, що включає до себе поліфонічні твори, твори крупної форми (фортепіанні концерти, сонати, сонатини, варіації, рондо), п'єси малої форми (фортепіанні мініатюри), різні за характером, стилем та жанром та концертні етюди.

Протягом навчання викладач повинен постійно проводити консультативно-індивідуальну роботу зі здобувачами з метою кращого засвоєння навчального матеріалу. Це, у свою чергу, сприяє формуванню самостійного творчого мислення здобувача, накопичуванню музично-теоретичних знань та навичок виконавського аналізу фортепіанних творів, що допомагає у створенні власної виконавської інтерпретації.

Індивідуальна робота викладача зі здобувачем у курсі «Спеціальний інструмент» повинна базуватися на набутих в ході аудиторної і самостійної роботи здобувача теоретичних знань і практичних навичок, а саме:

- теоретичні знання (музичні терміни, поняття, базові знання з теорії та історії музичного виконавства);
- робота з музикознавчою та методичною літературою;
- прослуховування записів провідних виконавців фортепіанних творів;
- закріплення теоретичних знань практичними навичками та вмінням.

3. Критерії оцінювання успішності навчальної діяльності

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)	Критерії оцінювання виконання
90 – 100	A	відмінно	Високий художньо-інтерпретаційний рівень виконання: - Досконале володіння технікою гри на фортепіано, бездоганне виконання складних технічних елементів; - Глибоке розуміння музичної форми та стилю, виразна інтерпретація твору, відмінне відчуття темпу та ритму, тонке відчуття динаміки та агогіки; - бездоганне знання тексту; - Стильове використання і володіння різноманітними засобами виконавської виразності; - Високий рівень артистизму, самостійність у роботі над новим матеріалом, здатність до імпровізації та інтерпретації.
82-89	B	добре	Достатньо високий рівень виконавської майстерності із зрозумілим художньо-музичним трактуванням, але присутні: - Високий рівень володіння технікою гри на фортепіано, впевнене виконання технічних елементів з незначними помилками;
74-81	C		- Добре розуміння музичної форми та стилю, виразна інтерпретація твору з незначними недоліками у динаміці та/або ритмі; - Вміння досягти різноманітних звукових відтінків, хороший контроль звуку; - знання тексту з можливими незначними прогалинами; - Виявляє творчий підхід до інтерпретації, але потребує певного керівництва.
64-73	D	задовільно	Достатній рівень виконавської майстерності із помилками художньо-музичного трактування: - Достатній рівень володіння технікою гри на фортепіано, помітні недоліки у виконанні

60-63	E		технічних елементів, але загалом відповідає вимогам; - Основне розуміння музичної форми та стилю, задовільна інтерпретація твору, можливі помилки у динаміці, темпі або ритмі; - Обмежений спектр звукових відтінків, контроль звуку потребує покращення; - Виконання тексту з помітними прогалинами у знаннях; - Творчий підхід є, але потребує значної допомоги викладача. - певні проблеми у виконавському апараті, які частково заважають розкрити ідейно-образний задум твору.
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Недостатній рівень виконавської інтерпретації музичного твору, недосконале володіння навчаними гри: - Недостатнє володіння технікою гри на фортепіано, часті помилки у виконанні технічних елементів; - Обмежене розуміння музичної форми та стилю, інтерпретація твору поверхнева або невиразна, значні помилки у динаміці, темпі та ритмі; - Обмежений або нерозвинений спектр звукових відтінків, контроль звуку слабкий; - Значні прогалини у знанні тексту, недотримання вимог програми; - Відсутність творчого підходу, значна залежність від викладача;

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

Демонстрування запланованих результатів навчання здійснюється через виконання здобувачем вищої освіти інструментальних творів індивідуальної програми.

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевіряється за допомогою таких форм контролю:

- 1.** поточний контроль виступ на академічних концертах, творчих звітах;
- 2.** підсумковий контроль екзамен (виконання програми на іспиті наприкінці кожного семестра);
- 3.** державний іспит зі спеціального інструменту як складова державної атестації.

Процедура проведення публічного захисту.

Підсумкова атестація проводиться як комплексна перевірка знань та практичних

вмінь і навичок з дисциплін («Спецінструмент», «Камерний ансамбль», «Концертмейстерський клас») у повній відповідності до програми атестації, затвердженою кафедрою. Здобувач повинен створити всі необхідні умови (інформаційно-технічне забезпечення, відповідне приміщення, якісний зв'язок, тощо) задля успішного проведення атестації, що дозволить комісії об'єктивно визначити рівень його виконавської / теоретичної підготовки, ступінь сформованості у нього загальних та фахових компетентностей. Програма з (дисципліни «Спецінструмент») виконується здобувачем напам'ять та оголошується самостійно, програма з дисциплін «Камерний ансамбль» і «Концертмейстерський клас» виконується по нотах.

4. Форми навчання

Форма навчання денна, передбачає індивідуальні аудиторні заняття та самостійну роботу здобувача вищої освіти.

5. Програма навчальної дисципліни

Програма та навчально-методичні матеріали з курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» розроблена за принципом розподілу навчального матеріалу на змістові розділи. Кожний з них є цілісним навчальним об'єктом, що включає визначену кількість аудиторних занять і позааудиторних навчально-виконавських заходів. Програма курсу враховує основні види роботи, що розподіляються на теми з відповідною кількістю годин.

Курс «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» містить три основні тематичні розділи, які складають педагогічний репертуар здобувача і спрямовані на опанування різними видами і жанрами фортепіанних творів. Розділи навчальної програми повторюються кожного семестру з поступовим ускладненням індивідуальної виконавської програми та підвищенням вимог до інтерпретації й технічної майстерності виконання.

Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою

Тема 1. Розбір композиторського тексту

Формування загального враження, уявлення про фортепіанний твір через

призму початкового прочитання нотного тексту. Нотний текст як сенс, який необхідно озвучити закладену в ньому музичну думку автора. Розбір нотного тексту, знімання «нотної маски» (за висловом Г. Когана), яка приховує справжнє обличчя музики. Формування внутрішнім слухом уявлення щодо особливостей як окремих елементів музичної тканини, так і значних за обсягами побудов твору, текст якого необхідно навчитись читати і «чути очима».

Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору

Вивчення текстологічних та педагогічних редакцій, вибір оптимальної редакції (аплікатура, педаль, штрихи, цезури і т.д.). Усвідомлення виконавської традиції фортепіанних творів програми. Ознайомлення з різними трактуваннями інструменту, притаманними музичному стилю і композитору (композиторський стиль, жанрове коло, особливості піанізму композитора як джерело фортепіанної стилістики). Робота з ознайомлення зі сторінками творчості автора, прослуховуються та аналізуються записи інших його творів, визначаються особливості стилю композитора, характерні мовно-стильові засоби музичної виразності тощо.

Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту

Вірне прочитання і відтворення нотного тексту напам'ять у повільному темпі, осмислення авторського задуму, його глибинного підтексту, поступове формування власного уявлення про музичний твір та способи його втілення у живому звучанні. У свідомості виконавця вибудовується загальне уявлення про музичний текст, основні засоби виконавської виразності, елементи форми, найбільш значні емоційні кульмінації.

Розділ 2. Другий етап роботи над програмою

Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури

Оволодіння звукообразним змістом авторського тексту та технічною вправністю його відтворення. Пошуки втілення характеру звуку, туше, тембру на основі авторської динаміки, фактурних ефектів, фразування. Мотивне

інтонування на основі авторської артикуляції, гармонії та метричної структури твору. Розширення діапазону звукової виразності через взаємодію пальців з клавіатурою та рукою, яка окреслює контури фрази, використовуючи вагу всього корпусу виконавця. Виразовий потенціал прийомів виконання різних артикуляційних шрихів. Динамічна різноманітність звуку, що вимагає вмілого використання різних відтінків, тонких силових і смислових градацій.

Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами

Подолання технічних складностей через їх осмислення та вибір правильної методики роботи над ними (технічні вправи), уникаючи бездумного багаторазового програвання твору від початку до кінця (замість уважної, копіткої роботи над окремими розділами, реченнями, фразами, прийомами, аналізуючи недоліки і досягнення).

Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо)

Засвоєння співвідношення артикуляції, динаміки, характеру туше, звучання в різних фактурах. Критерій оцінювання звукових результатів, що формується внаслідок активної роботи слухової уяви, слухового враження виконавця, який повинен прагнути досягати художньої мети вмінням слухати себе і чути себе.

Робота у повільному темпі, відтворення музичного тексту напам'ять, що дозволяє виконавцеві більш усвідомлено і результативно працювати над усіма елементами твору.

Раціональність щодо відбору прийомів штрихової артикуляції, аплікатури, визначення опорних звуків мелодичних структур, пасажів, інтонаційних, агогічних і динамічних особливостей твору мають бути сформовані на основі якісного звучання.

Робота над технічною досконалістю, яка відзеркалює роботу над звуковою, тембровою виразністю, емоційним насиченням фортепіанного інтонування.

Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-

акустичного потенціалу фортепіано.

Поєднання загальних та часткових завдань в роботі над фортепіанним творами з програми. Досягнення змістовного, яскравого, технічно досконалого виконання, удосконалення якості тембрового звучання інструменту, фразування, динаміки, артикуляції, агогіки, педалізації. Розвиток технічного рівня оволодіння творами програми.

Розвиток темброво-акустичного слуху, вібраційного слуху (биття звукової хвилі), акустичної динаміки (звукових співвідношень звукової форми по вертикалі і розвиток звукових співвідношень по горизонталі – загального акустичного наповнення і розрядження (горизонтальна форма акустики). Акустична орієнтація в різних залах – слухання реверберації звуку від протилежної стіни, «наповненості» залу звуком, і т.д.

Тембр і звуконаслідування, пальцеве «передчуття» штрихових «фарб» (артикуляції), випереджаюче управління внутрішнім слухом, ступінь гостроти-глибини і яскравості слухового уявлення і фізичного втілення (імітації), роль культурного та слухового уяви (багажу) виконавця.

Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою

Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії)

На цьому етапі увага приділяється логіці виконавській драматургії, відтворенню наскрізної форми розвитку фортепіанних творів, удосконалюються виконавські прийоми, досягається технічна свобода, коли навички перетворюються в уміння, стають засобами виразного втілення музичної думки і художньо-інтерпретаційних намірів виконавця. Критичне вухо, самоконтроль, виконавська дисципліна – важливі складові успішної роботи як цього етапу, так і у подальшому.

Формування остаточного плану виконавської драматургії, визначення кульмінаційних зон динамічного плану, народження точного уявлення про те, як має реально звучати твір в цілому і в деталях, виховання вміння чути себе, своє

виконання «чужими вухами».

Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.

Розвиток здатності розумово відтворювати образно-емоційне звуковідуття, розшифровувати музичний сенс (художні емоції, настрої, вираження) в кожному музичному епізоді. Пошук і досягнення необхідного емоційного стану під час виконання, який відповідає змісту фортепіанних творів програми.

Розуміння і відтворення художньо-емоційної та технічної свободи у виконанні музичних творів: усі індивідуальні їх «прочитання» мають бути у межах обґрунтованої інтерпретації, а не за її межами. Вміння у процесі роботи над музичним твором узгоджувати музично-творчі, художньо-виразні й технічні задачі, об'ом, багатозначнієднати їх цілісний процес – запорука успішного кінцевого результату.

На цьому етапі необхідно навчитись визначати причини виникнення виконавських недоліків, вміти спрямовувати вольові зусилля на необхідність без зупинок проходити повз технічні недосконалості під час виконання творів в цілому, багатозначні єднанням різних розділів творів з наступним поверненням до аналізу помічених недоліків для ретельного, детального удосконалення технічної (технологічної) складової.

Виникнення яскравих асоціацій під час роботи над музичним твором як свідчення справжньої змістовності духовно-емоційного світу виконавця, показником її інтелекту і виконавської культури. Керування емоціями у процесі інтепретування.

Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу

Процес підготовки до виступу передбачає вирішення цілої низки проблем: сформованість точного уявлення про те, як має реально звучати фортепіанний твір в цілому і в деталях; ясність в усвідомленні «що» і «як» відбувається під час виконання для досягнення результату, який наближає виконавця до уявного звучання, розуміння того, які виконавські прийоми мають бути використані; стимулювання пошуку нових ідей, варіантів звучання як окремих епізодів, так і

всього твору в цілому; виховання вміння чути себе, своє виконання «чужими вухами»; пошук і досягнення необхідного емоційного стану під час виконання, який відповідає змісту музичного твору, що виконується; виховання вміння виконавця поєднувати емоційне і раціональне, дотримуватися слухового динамічного та артикуляційного контролю під час виконання на сцені.

Продуктивно організовані репетиції – особлива форма підготовки до концертного виконання. Репетиції як модель концертного виконання. Професійне мислення в екстремальних умовах сцени: попередження ефекту «прискореного почуття часу», активізація «слухового контролю», «передчуття» всієї фрази через внутрішній спів, переключення слухової уваги на вузлові моменти драматургічної форми.

Виконавський артистизм як здатність отримувати додаткову енергію на сцені, «запалюватися» і запалювати слухачів; почуття пропорційності, гармонії і природності при виконанні, вміння справлятися зі сценічним хвилюванням, звертаючи його в «свою» користь. Виховання бажання виступати перед публікою.

Розподіл годин для I, II, IV курсів денної форми навчання:				Разом за рік	Загальна кількість годин
1 курс	2 курс	3 курс	4 курс	Інд – 278 Сам - 502	780
Інд – 34+34 Сам – 56+56	Інд – 40+34 Сам – 80+86	Інд – 34+34 Сам – 56+56	Інд – 34+34 Сам – 56+56		

Структура навчальної дисципліни для I, III, IV курсів

Назви розділі і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	л	п	с	Інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою						
Тема 1. Розбір композиторського тексту	7	-	-	-	3	4
Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору	7	-	-	-	3	4
Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту	7	-	-	-	3	4
Разом за розділом 1	21	-	-	-	9	12

Розділ 2. Другий етап роботи над програмою						
Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури.	9	-	-	-	3	6
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами.	9	-	-	-	3	6
Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо).	9	-	-	-	3	6
Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.	10	-	-	-	4	6
Разом за розділом 2	37	-	-	-	13	24
Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою						
Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії).	10	-	-	-	4	6
Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.	10	-	-	-	4	6
Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу.	12	-	-	-	4	8
Разом за розділом 3	32	-	-	-	12	20
Усього годин	90	-	-	-	34	56

II курс

Назви розділі і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	л	п	с	Інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Початковий етап роботи над програмою						
Тема 1. Розбір композиторського тексту	9/9	-	-	-	3/2	6/7
Тема 2. Оволодіння глибинним змістом фортепіанного твору	10/9	-	-	-	3/2	7/7
Тема 3. Початкове вивчення напам'ять нотного тексту	10/10	-	-	-	3/2	7/8
Разом за розділом 1	29/28	-	-	-	9/6	20/22
Розділ 2. Другий етап роботи над програмою						
Тема 4. Розвиток навичок фортепіанного інтонування, прийомів звуковидобування, штрихової артикуляції, аплікатури.	12	-	-	-	5/4	7/8
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів фортепіанної техніки, робота над технічними складнощами.	12	-	-	-	5/4	7/8
Тема 6. Оволодіння піаністичними засобами виконавської	13	-	-	-	5/4	8/9

інтерпретації (педалізація, агогіка, темпоритм, динаміка, артикуляція тощо).						
Тема 7. Втілення звукотембрової виразності з урахуванням художньо-акустичного потенціалу фортепіано.	13	-	-	-	5/4	8/9
Разом за розділом 2	50	-	-	-	20/16	30/34
Розділ 3. Заключний етап роботи над програмою						
Тема 8. Формування виконавсько-інтерпретаційної версії фортепіанних творів (план виконавської драматургії).	13/14	-	-	-	3/4	10/10
Тема 9. Узгодження музично-творчих, художньо-виразових та технічних задач, розвиток емоційного інтелекту виконавця.	14	-	-	-	4/4	10/10
Тема 10. Репетиційна підготовка програми до концертного виступу.	14	-	-	-	4/4	10/10
Разом за розділом 3	41/42	-	-	-	11/12	30/30
Усього годин	120	-	-	-	40/34	80/86

Самостійна робота

Самостійна робота здобувача є невід'ємним продовженням практичних індивідуальних аудиторних занять з викладачем. Цей вид роботи зумовлює розвиток індивідуальних здібностей здобувача, сприяє його самореалізації, активізації творчого потенціалу й самоорганізації навчальної діяльності.

Від якості самостійної роботи здобувача залежить темп зростання виконавської майстерності майбутнього фахівця. Завдання для самостійної роботи ґрунтуються на основі зауважень викладача, одержаних у процесі практичних індивідуальних занять. Індивідуальна програма здобувача, що включає твори різних жанрів, потребує вибір специфічних видів завдань для самостійної роботи, що залежать від його індивідуальних здібностей та рівня підготовки.

Принципово важливим у самостійній роботі над фортепіанним твором є розкриття взаємозв'язку художнього змісту, особливостей музичної композиції та принципів формоутворення. Прагнення до найглибшого і всебічного розуміння художнього задуму твору допомагає у творчому процесі виконавської інтерпретації. Опанування здобувачем ефективних методів роботи над музичним твором має стати основою для майбутнього професійного становлення молодого

фахівця в якості керівника різноманітних музичних колективів, оркестрів, викладача музичних шкіл, студій тощо.

Головними завданнями самостійної роботи здобувача є:

- Відпрацювання складних технічних елементів, таких як гамми, арпеджіо, октави, трелі та інші піаністичні прийоми.
- Підвищення рівня швидкості, точності та координації рухів.
- Критичний аналіз власного виконання з використанням аудіо- або відеозаписів для виявлення помилок та недоліків.
- грамотний розбір нотного тексту;
- ретельне виправлення помилок та зауважень зроблених викладачем;
- вдосконалення піаністичної майстерності шляхом оволодіння основними видами фортепіанної техніки, фактури та елементами виконавської виразності;
- розвиток музичних здібностей та виконавської майстерності шляхом ретельного опрацювання музичного матеріалу;
- опрацювання структури та змісту музичних творів різних стилів і епох;
- усвідомлене (за тональним планом) вивчення творів на пам'ять;
- розширення теоретичних знань з методики роботи над фортепіанною технікою та виконавською інтерпретацією: ознайомлення з музикознавчою літературою, навчально-методичними посібниками з курсу;
- прослуховування грамзаписів та ознайомлення з виконавськими інтерпретаціями провідних піаністів минулого та сучасності.

Самостійна робота здобувача має спрямовуватися на усунення проблемних моментів у виконанні програми. Здобувач мусить опанувати теоретично обґрунтовані викладачем прийоми подолання недоліків, самостійно допрацьовувати позначені на аудиторних індивідуальних практичних заняттях теми.

Розподіл годин самостійної роботи в семестрі

Курс	№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
			I,III	II 1 сем	II 2 сем
I-III курси	1.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	5	7	7
	2.	Розвиток фортепіанної техніки	5	7	7
	3.	Засвоєння принципів педалізації	5	7	8
	4.	Оволодіння поліфонічною фактурою та принципами поліфонічного мислення	5	7	8
	5.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	5	7	8
	6.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс малої форми	5	7	8
	7.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	5	7	8
	8.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	5	7	8
	9.	Володіння агогічними прийомами у відтворення художньо-образного творів	5	8	8
	10.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	5	8	8
	11.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	6	8	8
Усього годин			56	80	86
IV курс	1	Розвиток навичок інтонування, прийомів звуковидобування і аплікатури	4		
	2	Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів техніки гри	4		
	3	Розвиток технічної майстерності у вирішенні художніх завдань	4		
	4	Розвиток поліфонічного мислення у фортепіанних творах різних жанрів та стилів	4		
	5	Розвиток професійно-музичних умінь у відтворенні драматургії крупної форми	5		
	6	Втілення принципів звукообразного мислення у виконання п'єс малої форми	5		
	7	Вирішення завдань цілісного виконання п'єс розгорнутої форми	5		
	8	Удосконалення виконавських прийомів і техніки гри	5		
	9	Функції засобів виконавської інтерпретації	5		
	10	Розвиток звукообразного мислення у вирішенні	5		

		художніх завдань виконавської інтерпретації	
	11	Стильова специфіка виконання різнохарактерних п'єс різних епох	5
	12	Проблеми концертного виконання	5
Усього годин			56

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання з курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» складає викладач для самостійної роботи кожного здобувача. Темі індивідуальних завдань збігаються з темами самостійної роботи та віддзеркалюють все розмаїття проблем, пов'язаних з удосконаленням виконавської майстерності здобувача. Під час індивідуальних занять відбувається робота над творми таких категорій:

1. Поліфонічні твори

Поліфонічні твори є важливою частиною репертуару піаніста, оскільки вони розвивають здатність чути та виконувати кілька незалежних голосів одночасно. До цього блоку входять твори композиторів епохи бароко, таких як Йоганн Себастьян Бах (прелюдії і фуґи з «Добре темперованого клавіру», інвенції, сюїти), а також твори пізніших епох, де використовується поліфонічний стиль. Основна мета вивчення поліфонічних творів – розвиток навичок роботи з контрапунктом, розуміння структури голосоведення та оволодіння технікою рівномірного і чіткого виконання всіх голосів. Ці твори також сприяють формуванню музичного мислення та аналізу складних музичних текстів.

2. Твори крупної форми

Твори крупної форми охоплюють сонати, варіації, рапсодії, фантазії, а також концерти для фортепіано з оркестром. Вивчення цього блоку є центральним для розуміння великих музичних структур, таких як сонатна форма, та їхніх композиційних елементів. До цього репертуару належать твори композиторів, таких як Людвіг ван Бетховен, Франц Шуберт, Йоганнес Брамс, Ференц Ліст та інші. Здобувачі мають освоїти навички побудови форми, розвитку тематичного матеріалу, ідентифікації різних частин твору, а також інтерпретації

складних драматичних та емоційних контрастів, властивих крупним формам.

3. Концертні етюди або п'єси

Цей блок включає твори, які поєднують в собі віртуозну техніку з виразною музичною образністю. До концертних етюдів відносяться твори композиторів, таких як Фридерік Шопен, Франц Ліст та інші. Концертні етюди слугують для розвитку певних технічних аспектів гри на фортепіано (швидкість, гнучкість, артикуляція, акордові техніки тощо), одночасно вимагаючи високого рівня музичної виразності. П'єси можуть включати романтичні, імпресіоністичні або сучасні твори тощо, які розширюють виконавський репертуар та дозволяють розвивати індивідуальний стиль і художню майстерність.

6. Методи навчання

Спеціальні методи роботи над різними за жанром фортепіанними творами, а також над технікою, акомпанементом, фортепіанним ансамблем викладені в методичній та мистецтвознавчій літературі з питань фортепіанної педагогіки, а також у методичних рекомендаціях, розроблених викладачами кафедри теорії музики та фортепіано для здобувачів ХДАК.

На заняттях з дисципліни «Спеціальний інструмент (фортепіано)» використовуються різноманітні методи навчання, які спрямовані на розвиток технічних, музичних та інтерпретаційних навичок здобувачів. Ось деякі з основних методів, які дозволяють здобувачам комплексно розвиватися у ролі піаністів, забезпечуючи глибоке розуміння як технічних аспектів гри на інструменті, так і музичної інтерпретації:

- *пояснювально-ілюстративний метод* – викладач пояснює та ілюструє методом педагогічного показу основні проблеми і завдання фортепіанного виконавства;

- *репродуктивний метод* – відтворення здобувачем матеріалу (епізоду твору, його частини), що пояснив та показав викладач (сприяє формуванню знань, навичок і вмінь, формує основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення);

- *метод проблемного викладу* – викладач не тільки формулює теоретичну або практичну проблему, а й пропонує спосіб її подолання з допомогою порівняння

різних підходів і точок зору на основі загальноприйнятих методичних принципів;

- *частково-пошуковий метод* – активний пошук рішення практичних задач (наприклад, визначення жанрових, стильових, редакторських та інших особливостей певного твору) на основі вивчення методичної та мистецтвознавчої літератури з питань фортеп'янової педагогіки і виконавства;

- *словесний метод* – словесне пояснення матеріалу (розповідь, бесіда);

- *практичні методи* – здобувачі одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії за фортеп'яно;

- *наочні методи* – джерелом знань є наочні приклади (ілюстрування, показ викладача).

- *ділова гра* (один зі здобувачів вищої освіти виконує роль викладача) як метод активного навчання сприяє активізації мислення, підвищенню самостійності, наближенню навчання до професійної діяльності.

- *метод демонстрації*: Викладач демонструє здобувачу правильну техніку виконання, інтерпретаційні рішення, використання педалізації та інших важливих аспектів гри на фортеп'яно.

- *метод повторення*: Здобувач повторює за викладачем певні технічні або музичні фрази, акцентуючи увагу на деталях виконання.

- *метод корекції*: Викладач аналізує гру здобувача, вказує на помилки та пропонує шляхи їх виправлення.

- *аналітичний метод*. Аналіз музичного тексту: Розбір нотного матеріалу на рівні гармонії, форми, ритмічних і мелодійних структур для кращого розуміння твору. Технічний аналіз: Розгляд технічних складнощів у творі та пошук ефективних шляхів їх подолання.

- *метод творчого дослідження*. Виконання одного і того ж музичного твору у різних інтерпретаційних варіантах для розвитку чутливості до стилю і виразності.

- *робота над звуковою культурою*. Вправи на звуковидобування: Спеціальні вправи на вироблення контрольованого, багатого звуку. Робота з динамікою: Виконання творів з акцентом на роботу з динамічними відтінками, артикуляцією

та фразуванням.

- *метод репертуарної роботи.* Поступове розширення репертуару: Вивчення творів різних епох і стилів для розвитку загальної музичної культури та технічної майстерності. Концертні виступи: Виконання творів на концертах і відкритих заняттях для розвитку сценічної стійкості і впевненості.

- *метод взаємодії.* Обговорення твору з викладачем або іншими здобувачами, обмін ідеями щодо інтерпретації та техніки виконання.

- *метод самоаналізу:* Заохочується самостійний аналіз власної гри через записи, критичне прослуховування та коригування.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Перевірка (шляхом прослуховування) й оцінювання інтерпретації запланованих та зафіксованих в індивідуальних планах творів у виконанні здобувачів реалізуються наприкінці семестру через такі форми поточного та підсумкового контролю:

Іспит – кожного семестру;

Підсумкова атестація – по завершенню першого (бакалаврського) рівня.

Оцінювання успішності навчальної діяльності виконується для встановлення рівня оволодіння мистецтвом професійного виконавства на фортепіано, сформованості навичок та умінь самостійної роботи над музичними творами та формування власного виконавського репертуару.

Перевірка й оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів реалізуються семестровим іспитом. На іспит кожного семестру виносяться три твори за індивідуальною виконавською програмою. Виконавську програму здобувача з дисципліни «Спеціальний інструмент» складають такі види творів:

1. Поліфонічний твір
2. Твір крупної форми.
3. Етюд або п'єса малої форми традиційно-класичного репертуару.

Поточний контроль.

Перевірка та поточне оцінювання знань здобувачів денної форми навчання проводиться протягом семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до

розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача.

Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожну тему поточного модулю за 100-бальною шкалою. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за семестр (розділ).

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль (екзамен) передбачає оцінювання рівня оволодіння мистецтвом професійного музичного виконавства під час виконання музичних творів із індивідуальної програми здобувача:

- поліфонічний твір;
- твір крупної форми (концерт, соната, рондо, варіації);
- концертна п'єса або концертний етюд.

Оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Спеціальний інструмент» здійснюється за 100-бальною шкалою. Із загальної кількості у 100 балів максимально можливі бали оцінки розподіляються за такою схемою:

- робота упродовж семестру – 60 балів;
- іспит – 40 балів.

Підсумкова атестація (публічний захист). Публічна демонстрація сольної концертної програми перед атестаційною комісією у реальному часі у форматі живого виступу або на онлайн-відеоконференції (демонстрації її відеозапису);

Відпрацювання пропущених занять. Здобувач може ліквідувати академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (виключно до взаємоузгодженого розкладу). У випадку не виконання здобувачем усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не допускається до заліку.

Перерахування результатів вивчення навчальної дисципліни. За рішенням кафедри здобувачам, які брали участь в позанавчальній творчій діяльності або виконували узгоджені з викладачем індивідуальні форми роботи, присуджуються додаткові бали, кількість яких залежить від об'єму виконаної роботи на значимості досягнених результатів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Оцінка навчальних досягнень здобувачів здійснюється за результатами виконання музичних творів індивідуальної програми під час поточного контролю та на екзамені (підсумковий семестровий контроль).

Поточна самостійна робота			Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Тематичний розділ 1	Тематичний розділ 2	Тематичний розділ 3	20-40	35-100
1-20	1-20	1-20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Навчально-методичне забезпечення

Пакет навчально-методичного забезпечення:

1. ОПП «Фортепіано»;
2. робоча програма та силабус навчальної дисципліни;
3. завдання для самостійної роботи;
4. методичні розробки та рекомендації з курсу до самостійної роботи.
4. нотні матеріали;
5. аудіо-, та відеозаписи.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Специфічні характеристики матеріально-технічного забезпечення. Для реалізації освітньо-професійної програми на першому (бакалаврському) рівні зі спеціальності 025 Музичне мистецтво залучаються приміщення навчального корпусу № 4 Харківської державної академії культури, спеціально обладнані для проведення індивідуальних занять здобувачів вищої освіти: музичні кабінети з наявністю інструменту фортепіано, спеціалізована зала для проведення поточного та підсумкового контролю, аудиторія кафедри «Фортепіано» з наявністю 2-х фортепіано, джерельної бази (нотних матеріалів, методичної літератури, мультимедійних засобів), навчальна лабораторія з проблем музикознавства, камерний зал.

10. Рекомендовані джерела інформації

Курс навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент» передбачає практичну діяльність, під час якої в (процесі індивідуальних занять здобувачів вищої освіти з педагогом) здійснюється набуття знань, навичок і прийомів для подальшої професійної діяльності у якості піаніста-виконавця та викладача з фаху. Рекомендовані джерела інформації не є обов'язковими і можуть використовуватися за бажанням здобувачів вищої освіти з метою розширення музичного кругозору і поглиблення знань з теорії фортепіанного виконавства.

Основні

1. Клин В. Українська радянська фортепіанна музика. Київ : Наук. думка, 1980. 315 с.
2. Левицька, Г. (1997). Основи сучасної педагогізації. Львів.
3. Рябуха Н. О. Відображення романтичного звуковідчуття у фортепіанних творах Ф. Шопена і Ф. Ліста // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. Харків, 2016. Вип. 53. С. 18-28.
4. Рябуха Н. О. Поетика звукового образу світу Б. Лятошинського (на прикладі

фортепіанної творчості) // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. Харків, 2015. Вип. 51. С. 26-39.

5. Рябуха Н. О. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва ХХ - початку ХХІ ст.: монографія. Харків. держ. акад. культури. Харків : Бровін О. В., 2016. 334 с.
6. Рябуха, Н. О. (2010). Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації. Харків : Вид-во Бровін О. В.
7. Склярів, О. Д. (2002). Методика викладання курсу фортепіано. Формування і розвиток виконавських навичок студентів: навч. посібник. ХДАК.

Допоміжні

8. Актуальні питання методики роботи над фортепіанними творами крупної форми: Метод. рекомендації для студентів спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДАК, 2003. 18 с.
9. Викладання курсу фортепіано на естрадних спеціалізаціях факультету музичного мистецтва: Метод. матеріали до курсу / Харк. держ. акад. культури; Уклад. О. Д. Склярів. Харків : ХДАК, 2006. 14 с.
10. Використання методичних розробок українських педагогів-піаністів середини ХХ ст. у самостійній роботі студента над фортепіанною технікою: Метод. рекомендації для студента спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Н. Ю. Зимогляд. Харків : ХДАК, 2000. 16 с.
11. Використання навичок фортепіанної гри в роботі над хоровою партитурою: Метод. рекомендації для студентів заочної форми навчання спеціалізації «Керівник самодіяльного хорового колективу» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДІК, 1991. 12 с.
12. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано): навчально-методичний посібник. К.: Київський університет імені Бориса

- Грінченка, 2013. 100 с.
13. Деякі особливості роботи над циклом В. С. Косенка 24 дитячі п'єси: Метод. рекомендації для студентів спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. А. Ю. Рум'янцева. Харків: ХДАК 2002. 14 с.
  14. Жигінас Т. В. Методичні засади підготовки майбутніх вчителів музики до концертно - освітньої діяльності серед дітей та юнацтва: дис. к. пед. наук: 13.00.02. К, 2007. 220 с.
  15. Загальні методичні положення щодо самостійної роботи над удосконаленням фортепіанної техніки: Метод рекомендації для студентів ХДАК / Уклад. А. Ю. Ру'мянцева. Харків : ХДАК, 2002. 14 с.
  16. Курковський Г.В. Питання фортепіанного виконавства. Збірник статей. Київ: Муз. Україна, 1983. 139 с.
  17. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
  18. Маленькі п'єси для фортепіано Б. Бартока «Дітям»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення оркестрових спеціалізації / Уклад. В. М. Щепакін. Харків : ХДАК, 2002. 17 с.
  19. Методика викладання ансамблю та акомпанементу в курсі «Фортепіано» / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1995. 8 с.
  20. Методика викладання ансамблю та акомпанементу в курсі «Фортепіано» / Уклад. І. І. Польська. Харків: ХДАК, 1998. 8 с.
  21. Методика робота над гамами / Уклад. І. І. Польська. Харків :ХДАК, 1996. 16 с.
  22. Методика роботи над двоголосними інвенціями Баха / Уклад. І. І. Польська. Харків: ХДАК, 1997. 14. с.
  23. Методика роботи над етюдами по курсу «Фортепіано» (К.Черні Вибрані фортепіанні етюди під ред. Г. Гермера. Частина перша) / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1996. 32 с.
  24. Методика роботи над етюдами по курсу «Фортепіано» (К.Черні. Вибрані фортепіанні етюди під. ред. Г. Гермера. Частина друга) / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1997. 16 с.

25. Методика роботи над сонатами Д. Чимарози з курсу «Фортепіано» / Уклад. І.І. Польська. Х.: ХДАК, 1997. 17 с.
26. Методичні особливості початкового періоду роботи над поліфонією / Уклад. В. І. Куразаєва. Харків : ХДАК, 2002. 19 с.
27. Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студента над етюдами (для студента спеціалізацій «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання») / Уклад. Н. Ю. Зимогляд. Харків : ХДАК, 2000. 14 с.
28. Навчально-методичні матеріали для самостійної роботи студента з курсу «Фортепіано» / Уклад. В.І. Куразаєва. Харків : ХДАК, 2004. 34 с.
29. Основи самостійної роботи здобувачів вищої освіти над гамовим комплексом: мет. рек. з курсу «Фортепіано» для здобувачів вищої освіти ХДАК. Уклад. А.Ю.Рум'янцева. Харків: ХДАК, 2020. – 20 с.
30. Особливості курсу фортепіано на диригентських спеціалізаціях факультету музичного мистецтва: Метод. матеріали до курсу / Харк. держ. акад. культури; Уклад. О. Д. Склярів. Харків : ХДАК, 2006. 15 с.
31. П'ять вальсів для фортепіано Бенджаміна Бріттена: Метод. вказівки для студентів заочного факультету / Уклад. В. М. Щепакін. Харків : ХДК, 1995. 13 с.
32. Польська І. Проблеми жанрової типології фортепіанного виконавства. Культура України. Мистецтвознавство. Х., 2000. Вип. 6. С. 171-180.
33. Принципи роботи над сучасним українським фортепіанним репертуаром: Метод. вказівки для студента факультету НММ / Уклад. В. И. Куразаєва. Харків : ХДАК, 1998. 8 с.
34. Робота в класі фортепіано над використанням виконавських засобів художнього образу музичного твору: Метод. рекомендації для студентів спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДАК 2001. 19 с.
35. Робота над творами І.С. Баха (на прикладі «Нотного зошита Ганни Магдалени Бах» та «Маленьких прелюдія та фуг») : методичні рекомендації до курсу фортепіано для студентів спеціальності «Музичне мистецтво»; розробник: Н. Зимогляд. Харків: ХДАК, 2014. 22с.

36. Робота над фактурою в класі камерного ансамблю (на прикладі інструментальних дуетів українських композиторів): методичні рекомендації з курсу «Камерний ансамбль» для здобувачів вищої освіти з ОПП «Фортепіано», розробник Кріпак О.Л. Харків: ХДАК, 2021. 26с.
37. Розвиток фортепіанної техніки: навчально-методичні матеріали для самостійної роботи студентів з курсу «Фортепіано»; розробник : О.Ю. Степанова. Харків, ХДАК, 2019. 18 с.
38. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки: метод. посіб. Тернопіль: СМП «АСТОН», 2000. 68 с.
39. Самостійна робота над творами українських композиторів. Альперін. «Варіації на українську тему»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник самодіяльного академічного хору» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1992. 9 с.
40. Самостійна робота над творами українських композиторів. О. Жук. «Поєма»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник самодіяльного академічного хору» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1993. 11 с.
41. Самостійна робота над творами українських композиторів: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник оркестру народних інструментів» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1991. 10 с.
42. Скляров О. Д. Методика викладання курсу «Фортепіано» (формування і розвиток виконавських навичок студентів): Навч. посібник / О. Д. Скляров. Харків : ХДАК, 2002. 192 с: іл., нот.
43. Специфіка самостійної роботи над творами із індивідуального репертуару при вивченні дисципліни «Фортепіано»: метод. матеріали до курсу. Уклад. Р. В. Ніколенко. Харків: Самвидав, 2023. 15 с.
44. Степанова О.Ю. Формування навичок педалізації: методичні рекомендації для здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти факультету музичного мистецтва ХДАК / Харківська державна академія культури; розробник: Степанова О.Ю. Харків: ХДАК, 2023. 19 с.

45. Стилiстичнi особливостi iнтерпретацiї фортепiанних творiв I. Шамо»: методичнi рекомендацiї для студентiв ХДАК. Уклад. А.Ю.Рум'янцева. Харкiв: ХДАК, 2004. 18 с.
46. Стилiвi особливостi виконання фортепiанних мiнiатюр М. В. Лисенка: Методичнi рекомендацiї з курсу «Фортепiано». Укл.: Н. О. Рябуха. Харкiв: ХДАК, 2008. 21 с.
47. Стилiвi особливостi виконання фортепiанних мiнiатюр М.В.Лисенка: Методичнi рекомендацiї з курсу «Фортепiано» / Укл.: Н. О. Рябуха. Харкiв : ХДАК, 2008. 21 с.
48. Сюїта для фортепiано «Гробниця Куперена» М. Равеля: Метод. вказiвки з курсу «Фортепiано» для студентiв-пiанiстiв денного та заочного вiддiлень спецiалiзацiї «Музичне мистецтво естради» / Уклад. В. М. Щепакiн. Харкiв : ХДАК, 2003. 19 с.
49. Твори для фортепiано З. Кодая: Метод. вказiвки для студентiв оркестрових спецiалiзацiй факультету НХТ / Уклад. В. М. Щепакiн. Харкiв :ХДiК, 1996. 11 с.
50. Фортепiанне виконавство: першочерговiсть iнтонацiйного осмислення фактури в процесi її прочитання та iнтерпретацiйного втiлення»: методичнi рекомендацiї до курсу «Фортепiано» для здобувачiв вищої освiти з ОПП «Фортепiано», розробник Крипак О., Л. Харкiв: ХДАК, 2022, 26с.
51. Шульгiна В.Д. Українська музична педагогiка: [для студ. вищ. навч. закл.]. Вид. 2- ге, допов. К.: ДАКККiМ, 2008. 263 с

Інформаційні ресурси

52. Бiблiотека ХДАК <http://lib-hdak.in.ua/>
53. Зисько В. В. Робота над полiфонiєю у фортепiанному класi [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://intkonf.org/zisko-vv-robota-nad-polifonieyu-u-forteplannomu-klasi/>
54. Особливостi втiлення виконавських традицiй епохи Бароко: метод. рек. до курсу «Iсторiя фортепiанної педагогiки» для здобувачiв освiтнього рiвня «бакалавр» за спецiальнiстю «Музичне мистецтво» (ОП «Фортепiано»); (розроб. Я. О. Сердюк). — Харкiв: ХДАК, 2023. — 10 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/handle/123456789/2244>

55. Принципи самостійної роботи над фортепіанними етюдами: методичні рекомендації з курсу «Фортепіано» для здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти факультету музичного мистецтва ХДАК, розробник Рум'янцева А. Ю. – Харків: ХДАК, 2023 – 20 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/handle/123456789/2067>
56. Савицька Я.Я. Головні проблеми у роботі з музичними творами при грі на фортепіано. [Електронний ресурс] — режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/50617/
57. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
58. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека ім. К.С. Станіславського <http://biblioteka-stanislavskogo.edu.kh.ua/uk/>
59. Шукайло В. Ф. Шлях до майстерності піаніста: навчально-методичний посібник. // Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. – 206 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://num.kharkiv.ua/share/pdf/Shukaylo.pdf>

Орієнтовний репертуарний список

Поліфонія

1. Й. С. Бах – Прелюдії і фуги з Добре темперованого клавіру (Т.1–2)
2. Й. С. Бах – Італійський концерт, BWV 971
3. Й. С. Бах – Французькі сюїти, BWV 812–817
4. Й. С. Бах – Англійські сюїти, BWV 806–811
5. Й. С. Бах – Партити, BWV 825–830
6. Й. С. Бах – Гольдберг-варіації, BWV 988 (вибрані варіації)
7. Г. Ф. Гендель – Сюїти для клавіру (вибрані частини)
8. Д. Скарлатті – Сонати (вибіркові)
9. Й. С. Бах – Інвенції та Симфонії, BWV 772–801
10. Й. С. Бах – Токати для клавіру, BWV 910–916
11. М. Скорик. Прелюдія і fuga (12 прелюдій і фуг)
12. С. Франк. Прелюдія, хорал і fuga. Прелюдія, fuga і варіація

Крупна форма

Сонати

1. Л. ван Бетховен – Сонати для фортепіано (ор. 13 "Патетична", ор. 27 № 2 "Місячна", ор. 53 "Вальдштейн", ор. 57 "Апасіоната", ор. 81а "Прощання", ор. 90, ор. 101, ор. 109, ор. 110, ор. 111)
2. В. А. Моцарт – Сонати для фортепіано (К. 310, К. 330, К. 331 "з Рондо Турецького", К. 333, К. 457)
3. Й. Гайдн – Сонати для фортепіано (ор. 13 № 6, Нов. XVI: 32, Нов. XVI: 49, Нов. XVI: 52)
4. Ф. Шуберт – Сонати (D. 845, D. 850, D. 894, D. 958, D. 959, D. 960)
5. Й. Брамс – Сонати для фортепіано (ор. 1, ор. 2, ор. 5)
6. Ф. Ліст – Соната сі мінор
7. К. Дебюссі – Соната для фортепіано

Фортепіанні концерти

1. Л. ван Бетховен – Концерти для фортепіано № 3, 4, 5
2. В. А. Моцарт – Концерти для фортепіано № 20, 21, 23, 24

3. Й. Гайдн – Концерт для фортепіано ре мажор, Ноб. XVIII:11
4. Й. С. Бах – Концерти для фортепіано ре мінор, BWV 1052; фа мінор, BWV 1056
5. Ф. Шопен – Концерти для фортепіано № 1, 2
6. Й. Брамс – Концерти для фортепіано № 1, 2
7. К. Сен-Санс – Концерти для фортепіано № 2, 4
8. Е. Гріг – Концерт для фортепіано ля мінор, ор. 16
9. Ф. Ліст – Концерти для фортепіано № 1, 2
10. М. Равель – Концерт для фортепіано соль мажор, Концерт для лівої руки ре мажор

Сонатини

1. М. Клементі – Сонатини, ор. 36 (№ 1–6)
2. Ф. Кулау – Сонатини, ор. 20, ор. 55
3. Л. ван Бетховен – Сонатини, ор. 49 № 1, 2
4. А. Хіндеміт – Сонатина для фортепіано
5. М. Равель – Сонатина

Варіації

1. Л. ван Бетховен – Варіації на тему Діабеллі, ор. 120
2. Й. Гайдн – Варіації фа мінор, Ноб. XVII:6
3. В. А. Моцарт – Варіації на тему Глюка, К. 455
4. Ф. Шуберт – Варіації на французьку тему, D. 624
5. Й. Брамс – Варіації на тему Генделя, ор. 24
6. Й. Брамс – Варіації на тему Паганіні, ор. 35
7. К. Черні – Варіації на тему від Моцарта, ор. 2
8. К. Дебюссі – Варіації (з сюїти Дитячий куток)
9. Й. С. Бах – Гольдберг-варіації, BWV 988
10. Ф. Мендельсон – Варіації серіозі, ор. 54

Рондо

1. Л. ван Бетховен – Рондо до мажор, ор. 51 № 1; Рондо соль мажор, ор. 51 № 2
2. В. А. Моцарт – Рондо ре мажор, К. 485; Рондо ля мінор, К. 511

3. Й. Гайдн – Рондо фа мажор, Ноб. XVIII:6
4. К. Черні – Рондо для фортепіано, ор. 7
5. Ф. Шуберт – Рондо мі мінор, D. 951
6. Ф. Шопен – Рондо до мінор, ор. 1; Рондо ля мінор, ор. 73
7. Й. С. Бах – Рондо з сюїт і партит (вибіркові)
8. Ф. Ліст – Рондо на тему угорських мелодій
9. К. М. Вебер – Рондо брильянт мі-бемоль мажор, ор. 62
10. Й. С. Бах – Рондо зі Сюїт для клавіру

Етюди

1. К. Черні – Етюди, ор. 299, 740
2. Ф. Шопен – Етюди, ор. 10, ор. 25
3. Ф. Ліст – Трансцендентні етюди
4. Й. Брамс – Вправи для піаністів
5. К. Дебюссі – Етюди (вибіркові)
6. Ф. Ліст – Етюди ор. 10, 25
7. В. Косенко. Концертні та трансцендентні етюди.

П'єси

1. Ф. Шуберт – Музичні моменти, D 780, Експромти, Фантазії
2. Й. Брамс – Інтермеццо, оп. 118, оп. 119
3. Р. Шуман – Крейслеріана, ор. 16, Новелети; Фантастичні сцени; Карнавал; Метелики, Мрії.
4. К. Дебюссі – Прелюдії (кн. 1 і 2)
5. М. Равель – Нічні газелі, Павана на смерть Інфанти
6. І. Альбеніс – Іберія (вибіркові частини)
7. О. Мессіан – Каталог птахів (вибіркові частини)
8. Е. Гріг – Ліричні п'єси (вибіркові)
9. Ф. Шопен – Вальси, Мазурки, Прелюдії, Ноктюрни, Блискавки (оп. постх. для вибіркового ознайомлення)
10. М. Метнер – П'єси, ор. 31, 38
11. Б. Барток – Мікрокосмос (вибіркові частини)

12. К. Дебюссі – Діти кута з кн. 1, Прелюдії.
13. Ф. Мендельсон. Пісні без слів.
14. Ф. Ліст: П'єси з циклу «Роки мандрів». Ноктюрни, Мефісто-вальс, «Втіхи», «Лорелея».

П'єси українських композиторів

1. М. Лисенко – Старосвітські танці, Прелюд до мінор, Концертний Вальс, Експромт ля мінор, Мрії.
2. В. Барвінський – Колискова, Українська сюїта
3. Л. Ревуцький – Прелюдії, Пісня
4. В. Косенко – Двадцять чотири дитячі п'єси, Ліричні моменти
5. Б. Лятошинський – Прелюдії для фортепіано, ор. 44, Відображення
6. І. Карабиць – Елегія
7. М. Колесса – Українська сюїта
8. Ю. Мейтус – Українські танці
9. М. Скорик – Карпатська рапсодія, Пастораль, Партита №5 (Вальс, Арія, Фінал)
10. І. Шамо – Український прелюд, Берізка, Веснянка, цикл «Гуцульські акварелі», «Українська сюїта»
11. В. Сільвестров – Кичерка, «П'ять п'єс»; «Тріада»; «Кіч-музика», Багателі
12. І. Щербаков – Дума
13. С. Туркевич – Гуцульська рапсодія
14. В. Годзяцький – Коломийки
15. І. Левітас – Варіації на українські теми
16. М.Штогаренко Етюд-малюнки.
17. М. Кармінський. П'єси з Партит.
18. Ю. Іщенко. Токата.
19. І. Сасько. Цикл «Відгомін століть».
20. Б. Фільц «Десять закарпатських новелет», «Київський триптих».

Навчальне видання

СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ (ФОРТЕПІАНО)
Програма та навчально-методичні матеріали з курсу

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
освітня програма: «фортепіано»

Укладачі:

Рябуха Н. О., доктор мистецтвознавства, доцент кафедри фортепіано
Степанова О. Ю., старший викладач кафедри фортепіано
Склярів О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв
України, професор, завідувач кафедри фортепіано

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір та верстка *О. Ю. Степанова*

План 2024

Підписано до друку 27.11.2024 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК